

Пілюк Суліко

Економіко-правовий факультет

*Одеського національного університету імені І.І. Мечникова,
доцентка кафедри конституційного права та правосуддя, к.ю.н.*

Пропозиції щодо законодавчого врегулювання порядку виконання судових рішень в разі відсутності повноважного складу суду або ліквідації суду

Основною конституційною засадою судочинства, серед іншого, є обов'язковість судового рішення (п. 9 ч. 2 ст. 129 Конституції України), що є однією із важливих складових принципу правової визначеності, а також права на справедливий суд, закріпленого, зокрема, у ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Виходячи з практики Європейського суду з прав людини та, зокрема, рішення у справі «Шмалько проти України» від 20 липня 2004 року, виконання судового рішення є невід'ємним елементом права на судовий захист, передбаченого ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, для цілей якої виконання рішення, ухваленого будь-яким судом, має розцінюватися як складова частина судового розгляду.

У справі «Горнсбі проти Греції» Суд зазначив, що виконання рішення, ухваленого будь-яким судом, має розцінюватись як складова частина судового розгляду [1, п. 40].

Згідно ст. 129¹ Конституції України держава забезпечує виконання судового рішення у визначеному законом порядку; контроль за виконанням судового рішення здійснює суд [2].

Отже, судовий контроль за виконанням судових рішень – це особлива форма правосуддя, діяльність суду пов'язана із реалізацією судових актів, яка здійснюється у формі «контрольного санкціонування» вчинення деяких процесуальних дій у виконавчому провадженні, безпосереднього розгляду скарг на рішення, дії або бездіяльність виконавців, як важливої гарантії захисту права особи у післясудовому процесі та розгляді різних позовів, які стосуються заходів примусового виконання рішень.

В зв'язку з тим, що робота Вищої кваліфікаційної комісії суддів України досі не відновлена, сьогодні існує проблема кадрового дефіциту в судах, фактично, зупинено процес добору та завершення кваліфікаційного оцінювання

суддів, збільшено випадків звільнення суддів з посади, що підтверджує загострену потребу у суддях.

У деяких випадках, у зв'язку із ухваленням рішень про тимчасове відсторонення суддів від здійснення правосуддя або закінчення строку повноважень у суддів, виникають ситуації, пов'язані з відсутністю у судах України повноважних суддів та неможливістю виконання судових рішень у судах.

Тут слід зауважити, що залучати установи та організації, адвокатів, прокурорів, інших спеціалістів, окрім діючих суддів, щодо підписання виконавчих листів тощо, суперечить положенням ст. 124 Конституції України, ст. 5 Закону України "Про судоустрій і статус суддів", які закріплюють виключність судів щодо здійснення правосуддя та недопущення делегування та привласнення функцій судів іншими органами чи посадовими особами.

Водночас, відповідно до п. 1.3.1. Положення про автоматизовану систему документообігу суду, затвердженого Рішенням Ради суддів України № 25 від

02.04.2015р. функціонування автоматизованої системи документообігу в судах загальної юрисдикції забезпечує об'єктивний та неупереджений розподіл судових справ між суддями з додержанням принципів випадковості та в хронологічному порядку надходження судових справ, з урахуванням завантаженості кожного судді (збалансованого навантаження).

Згідно зазначеному у розділі II цього Положення Порядку функціонування автоматизованої системи, вона забезпечує розподіл судових справ між суддями (колегіями суддів), визначення запасного судді, слідчого судді, присяжних та народних засідателів. П. 2.3.20. Положення закріплює, що за допомогою автоматизованого розподілу визначається також запасний суддя та слідчий суддя.

Нажаль, сьогодні у процесуальному законодавстві запасний суддя – категорія не дуже визначена. У зв'язку з тим, що правовий статус запасного судді до моменту початку здійснення ним своїх повноважень не регламентується на законодавчому рівні, а сама можливість призначення запасного судді є досить невизначеною та нечітко сформованою, практика щодо призначення запасного судді є мінімальною та нерозгалуженою. Але, залучення саме запасного судді до порядку виконання судових рішень в ситуаціях, пов'язаних з відсутністю у судах України повноважних суддів, на наш погляд є проявом належного здійснення правосуддя, таким, що відповідає основним його засадам за діючим законодавством України.

Враховуючи викладене, з метою забезпечення права на справедливий суд, вважаємо за доцільне в разі, якщо суддя тимчасово відсторонений від здійснення правосуддя, або у судді закінчився строк повноважень, на який його було призначено - забезпечити виконання судових рішень шляхом призначення запасного судді, визначеного під час розподілу судової справи між суддями згідно Положення про автоматизовану систему документообігу суду.

Стосовно випадків, коли у суді відсутні судді, уповноважені на здійснення правосуддя, проте є ті, які займають адміністративні посади, або у суді відсутні судді та правосуддя не здійснюється - вважаємо за доцільне покладати вирішення питань щодо виконання вироків, підписання виокнавчих листів тощо на суд, що найбільш територіально наближений до суду, в якому виникли зазначені ситуації.

Відповідно до ст. 31 ЦПК України: "у разі ліквідації або припинення роботи суду справи, що перебували у його провадженні, невідкладно передаються до суду, визначеного відповідним законом або рішенням про припинення роботи суду, а якщо такий суд не визначено – до суду, що найбільш територіально наближений до суду, який ліквідовано або роботу якого припинено" [3].

Випадки та порядок направлення кримінального провадження з одного суду до іншого передбачено ст. 34 КПК України.

Таким чином, законодавець передбачає випадки та встановлює порядок направлення матеріалів справи для розгляду іншим судом з тих чи інших підстав, що дає можливість застосування правових положень за аналогією у зазначених вище ситуаціях.

Список використаних джерел:

1. Справа «Горнсбі проти Греції» (Case of Hornsby v. Greece) Рішення ЄСПЛ від 19.03.1997р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_079#Text

2. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року з наст. змінами. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-D0%B2%D1%80#Text>

Міжнародна науково-практична конференція

3. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004р. № 1618-IV. *Відомості Верховної Ради України.* 2004. № 40-41, 42. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#top>